

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Servitutibus Prædialibus, Usufructu, & utroque Retractu, Pars II. de Emphyteusi, Pars III. de Locatione & Conductione

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XXXVI. Amerina juris pascendi. De controversiis super jure pascendi in territorio, quæ verti solent inter Baronem seu Dominum, & vasallos seu habitatores loci, et de differentia inter Baronem ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74102)

bus assistat, quo casu verificabilis remanet distinctio possessionis civilis retinetur istorum animo, sed præterit id habere ad utilitatem privatam ipsius Cœmunitatis exclusivè ad particulares; Et sic reverà istud motivum non erat tutum, quamvis necessitas quæstionis cessaret ex facto, dum concurrebat immemorabilis sive centenaria ut supra; Mihi tamen magis placebat alterum motivum dominii, cum revera incongrui viderentur termini servitutis ob omnino dam ipsorum dominorum privationem ac facultatem vendendi aliis jure domini ut supra.

A M E R I N A

JURIS PASCENDI.

PRO

COMITE LAURENTIO
DE MARSCIANO

CUM

HABITATORIBUS CASTRI
GUARDEÆ

Casus disputatus coram Iudice deputato
per Sac. Consultam.

De controversiis super jure pascendi in territorio quæ verti solent inter Baronem seu Dominum, & vasallos seu habitatores loci. Et de differentia inter Baronem seu Dominum habentem hoc jus in sola ratione jurisdictionali & ex præscriptione, vel ratione dominii ipsius territorii.

S U M M A R I U M.

- 1 *Acti series.*
- 2 **F** Baro est primus Civis, & potest depasci cum ejus animalibus, & quomodo hic usus regulari debeat, remissivè.
- 3 *An Communitas possit facere aliquam bannitam seu defensam contradicente Barone remissivè.*
- 4 *De Barone qui sit Dominus pascuorum excrementum, & habeat jus affidandi animalia exterorum, & quæstionibus desuper cadentibus inter ipsum & vasallos remissivè.*
- 5 *Ut Baro acquirat dominium pascuorum etiam privativè ad dominos prædiorum requiritur immemorabilis.*
- 6 *Quid in possessorio an debeat obtinere ex sola possessione.*
- 7 *In Stato Ecclesiastico non militat mala præsumptio concussionis in Baronibus.*
- 8 *De casu in quo Baro sit Dominus pleno jure territorii etiam in fructibus, & an hæc species dominii detur in Baronibus Regni Neapolitani.*
- 9 *Quando Baro est Dominus pleno jure territorii, sua sunt pascua, qua prohibet etiam civibus & incolis.*
- 10 *Facultas data alijs depascendi in territorio intelligitur ultra usum civium vel Domini.*
- 11 *An Baro qui sit Dominus territorii teneatur pati usum civium in pascuis, & quomodo,*

12 *Non potest alterare solum pretium seu fructum.*

13 *De servitute necessaria.*

14 *An possit Dominus exigere fidam pro illa specie animalium pro qua nunquam exacta fuit.*

DISC. XXXVI.

Totum territorium Castri Guardæ rubrorum circiter mille in pleno dominio tam territoriali seu jurisdictionali, quam in utilitate seu fructu, est Domini seu Baronis ipsius loci, undè ejus incolæ volentes illud colere pro fructibus percipiendis, solvunt Domino jure coloniarum responsonem in certa ipsorum fructuum quota, solumque ab eis, vel ratione antiquæ possessionis, vel ratione melioramentorum, seu ex aliis causis præteritur jus coloniarum perpetuæ & irrevocabilis juxta casum, de quo in Clusina apud Mantis. dec. 17. 95. & 97. quod tamen per Dominum controvertitur, atque res est sub judice; pro animalibus verò eorumdem incolarum in dicto territorio depascendum idem Dominus exigere consuevit annuam præstationem, quæ vulgò *fiada* dici solet, ad rationem medijs julij pro quolibet porco, & pro qualibet ove, pro capris autem, quia antiquitus supponitur ibi nimium raras esse, nihil solvebatur, Verùm earum numero notabiliter excrecente, à decennio citrà Dominus dictam præstationem, seu fidam quoque exigere consuevit; Ortis autem inter præfatum Dominum, qui est Comes Laurentius de Marsciano, ejusque vasallos dicti loci habitatores pluribus controversiis, eisque delatis ad Sac. Consultam, quod est consuetum tribunal recusum vasallorum, qui se gravatos à Baronibus seu Dominis credunt, inter alia gravaminum capita, fuit illud exactionis hujusmodi collectæ seu fidæ pro pastura animalium, quasi quod ista esset indebita usurpatio, ob naturalem facultatem civibus in territorio propriæ patriæ civico jure competentem depascendi cum eorum animalibus, præsertim verò respectu eorum, qui propria animalia retinent in propriis fundis seu terris ab istis cultis & possessis, Domino ut supra in certa fructuum quota responsonis, ac etiam quia aliqui adsunt habitatores, qui, vel ex Dominorum pro tempore concessione, vel ex alijs titulis possident aliqua portio terræ, seu prædia liberè & pleno jure absque dictæ responsonis onere, quod tamen supponitur importare nimium modicam partem, vix decem circiter rubros excedentem; Quia verò super facti præsuppositis nimium partes inter se discordabant, undè propterea ipsa Sac. Consulta non poterat hujusmodi controversias prout juris determinare, Idcirco eas, vel earum aliquas commisit Vicario Generali Urbevetano, ejusdem Cathedralis Archidiacono, docto quidem & integro viro, ut receptis probationibus hinc inde, formatoque processu, eas decideret, Undè compilato processu, ac restricta præsertim difficultate ad istum punctum seu caput gravaminis super dicta exactione pro pastura animalium.

Scribentes pro dictis vasallis, cum auctoritatibus Capobl. de Bar. & Novar. de gravaminibus vasallorum, de quibus infra, ac aliorum apud eos, nõ distinguendo casum à casu, insistebant quod Baronis, seu Domini possessio contineret usurpationem resultantem à potentia & concussionem vasallorum, qui in hujusmodi præsertim castris ac parvis & ob-

& obscuris locis non audent Domino contradicere, neque defacili ad Principem recurrere, confundentes etiam ea quae per eodem DD. ac alios, de quibus infra habentur de oppressione, quam Barones circa jus pascendi facere solent cum retentione ingentis numeri animalium in loco, ac etiam cum bannitis seu reservationibus alicujus partis territorii pro eorum animalibus.

Scribens autem pro dicto Comite, vidensque quod per scribentes in contrarium in confuso allegabantur auctoritates, plures casus inter se nimium diversos percutientes, quodque ita cum non levi aequivo-co juxta frequentiore usum procederetur, idcirco ad aequivoca tollenda eruemusque veritatem, potissimum quia causa tractabatur in partibus, ac in Civitate, licet per vetusta & nobilissima, in retroactis seculis nimium celebri, ut potest quandoque Pontificum residentia, ut praesertim docet historia solemnitatis Sanctissimi Corporis Domini Nostri Jesu Christi, attamen ex bellorum & temporis calamitatibus hodie nimium comparative ad antiquum statum imminuta. Dicebam plures casus distinguendos esse.

Primus est ubi agitur de pascuis publicis & communalibus, in quibus omnes cives & incolae jure civico & naturali habent jus vel facultatem pascendi cum eorum animalibus, ex iis, quae habentur infra in *Spoletana disc. 41.* & in aliis *hoc eodem titulo.* Dominus vero seu Baro, nullum habens territorii dominium privatum in fructu, sed solum dominium Baronale ac territoriale, seu jurisdictionale, quamvis exterius, tanquam primus civis habeat idem jus pascendi, & tunc duae cadere solent controversiae inter Barones, & vasallos, eorumque Communitates; Una scilicet super moderatione usus dicti juris Baroni competentis, ne tanquam dives & potens magnum immittat in territorium numerum animalium, unde propterea impediatur aliorum civium & incolarum usus, Atque in hoc variae sunt opiniones, Aliis volentibus Baroni solum concedi jus retinendi animalia ad usum ditioris civis, Aliis, quod possit tot retinere, quot duo cives ditiores, Et aliis demum probabilius, quod id remissum sit iudicis arbitrio, ex territorii quantitate, & qualitate regionis more, vasallorum numero, aliisque circumstantiis regulando. Et altera est controversia, num Communitas, de omnium civium & incolarum consensu, dissentiente ipso Barone, ac in praedictum dicti juris pascendi sibi competentis aliquam territorii partem reservare & prohibere possit ad effectum vendendi herbas, & sic facere, ut vulgo dicitur, *bannitam seu defensam*, cujus puncti determinatio pariter ex dictis facti circumstantiis a iudicis arbitrio probabilius pendet; Et de isto casu, seu de his controversiis loquuntur *Franch. dec. 97. & 301. Menoch. de arbitrar. caso 245. Rovit. super pragmat. in rubr. de pascuis Capobl. de Baron. tom. 1. pragmat. 12. nu. 28. cum sequen. Novar. de gravaminibus vasallorum pari. prima gravam. 27. cum plur. seq.* sed omnes istae vel inuiles auctoritates, quae cum aliis, de quibus infra a consarcinabantur, erant extraneae a casu controversiae, ideoque dicebam ponendas esse ad partes.

Alter casus est, ubi bona & praedia in territorio existentia sunt in pleno dominio privatorum, atque cives & incolae habent in territorio jus vel facultatem pascendi dicto jure civico seu naturali, Baro autem seu Dominus habens solum dictum jus territoriale seu jurisdictionale, ex legitima praescriptione seu alio legitimo titulo sit Dominus

herbae seu pascuorum excrecentium, ultra usum civium & incolarum, unde propterea habeat jus affidandi animalia exterorum, Et tunc plures cadere solent quaestiones, Una scilicet super dicti juris competentia seu legitima praescriptione, Altera num usum civium & incolarum restringere possit ad certam territorii partem, aliam reservando pro affidandis animalibus exterorum, ac faciendo dictas bannitas seu defensas, Et altera frequentior super moderata affidatione, ut exinde non impediatur usus seu pastura animalium civium, & incolarum, & de his agit per *Capobl. dicto tract. de Baron. r. supra per pragmat. 11. ex num. 194. & tom. 2. cap. 76 & 77. Novar. dicto tract. de gravaminibus vasallorum loco supra cit. apud quos concordantes, sed pariter iste casus extraneus remanebat a praesenti controversia, & propterea praefatas ac similes auctoritates dicebam quoque separandas esse ut potest incongruas.*

Tertius casus est, ubi Baro, in toto territorio, ac etiam fundis & praediis privatorum praetendit esse Dominus herbarum & pascuorum etiam privative ad ipsos Dominos prohibitos ibi depasci, nisi solvant pascui pretium seu fidam juxta casum, de quo in *Nepefina disc. praecedenti*, cum aliis ibi enunciatis, qui casus in specie disputatur apud *Honded. conf. 86. lib. 1.* ubi concludit pro civibus & Dominis praediorum contra Baronem seu Dominum, non probato privilegio, aut alio legitimo titulo, quo cessante, ita ut jus Baronis vel Domini restringatur ad solam diuturnam possessionem, & tunc duae cadere solent inspectiones, Una in petitorio, Altera in possessorio. In prima verius est requisitam esse praescriptionem immemorabilem, vel saltem centenariam, ob juris apertam resistentiam percipienti fructum de bonis alienis privative ad ipsum Dominum ex deductis per *Honded. dicto conf. 86. Novar. & Capobl. ubi supra*, & omnes, quoties non assilberet consuetudo generalis regionis, quod dominium privatorum restrictum esset ad solam culturam seu fructum industrialem, ut est in provincia Hydruntina, ex deductis in *dicta Nepefina disc. praecedenti.*

Major autem difficultas cadit in possessorio, in quo etiam *Capobl. dictis locis citatis praesertim tom. 2. cap. 76. & 77. & Novar. loco supra cit.* ac ceteri apud eos concludunt contra Dominum; Tum ob auctam genericam juris resistentiam, Tum etiam ob malam praesumptionem concussionis seu usurpationis, & potentiae contra Barones & Dominos militantes; Verum haec mala praesumptio forte militans in aliis provinciis & ditionibus, non admittitur in statu Ecclesiastico, ubi ob facilem recursum vasallorum ad Papam, Atque ejusdem Papae, nec non sacrae Consultae, aliorumque Magistratuum & officialium nimium promptas aures, non datur ista concessio, ut firmatur per *Rotam apud Coccin. dec. 354. num. 5. in Camerinen. juris collectandi 4. Junij 1616. coram Sacro, in Avenionen. seu Auriacen. molendini coram Verospio decisi. 23. num. 1. par. 9. rec. & habetur in Sabinen. status Montis Libretti sub tit. de defensis disc. 65.* Unde propterea obstat solum motivum resistentiae juris, quod cessat, ubi possessio est temporis considerabilis; Ideoque in specie per *Cameram de anno 1602. data fuit mantentio Baroni Terrae Flaviani, seu Fiani ut disc. praeced. sed pariter haec sunt extra casum controversiae a quo item extranea dicebam deducta per *Honded. conf. 85. lib. 1. & conf. 84. lib. 1.* quae in hac materia nimium circumferri solent, cum percutiant casum similem *dictae Chusina*, ubi scilicet dominium civium & incolarum non est plenum, sed restringitur ad so-*

Iam culturam seu fructum industrialem. Non tamen istorum casuum quamvis extraneorum distinctio evagatoria erat, sed potius opportuna imò necessaria, ut ita tollerentur æquivoca, & fieret auctoritatum congrua applicatio.

Quartus demum omiſſis aliis ad rem non facientibus, est casus præſenti controverſiæ congruus & adaptatus, quando ſcilicet Dominus caſtri ſeu loci non habet ſolum dominium territoriale, ſeu juridiſtionale in univerſum, jure feudi ſeu baroniæ, ſed habet etiam plenum ac privatum dominium utilitarium etiam in fructu, tam naturali quam industriali univerſi territorii, unde particulares cives, & incolæ ſunt ſolum coloni ut ſuprà, & de iſto caſu non agunt *Capoblan. & Novar. ubi ſuprà*, ac cæteri Regnicolæ, in quorum auctoritate totum erat opponentium fundamentum, quoniam in eo Regno omnia ferè oppida, caſtra, & loca inhabitata cum vaſallis, & exceptis Eccleſiis, ſunt feudalia, & fortè non adeſt hæc ſpecies, vel nimum rara hujus Baroniæ, ſeu domini allodialis, & liberi, cum dominio etiam utilitario totius territorii, in quo vaſalli conſiderentur tanquam ſimplices coloni, ut eſt frequens in ſtatu Eccleſiaſtico aliisque Italiae partibus, ſed dominium illorum Baronum eſt jure feudi, & baroniæ, & ſic territoriale, ſeu juridiſtionale habendo ſolum in dominio pleno, & utilitario aliqua prædia, & bona, adinſtar cujuſlibet privati; Et conſequenter iſte caſus non eſt de facili per eos tractatus.

Iſto igitur caſu regula aſſiſtit Domino ſeu Baroni, quo ſcilicet herba, quæ in ſuo naſcitur ſua ſit, neque Communitas, vel vaſalli juſ habeant paſcendi, niſi probent ſervitutem cum titulo explicito, vel cum præſcriptione immemorabili, ut punctualiter pro Barone contra Communitatem ſumatur cæteris allegatis per *Rotam deciſ. 632. par. 3. rec.* ubi præſertim *num. 4. in ſin.* reſpondendo ad *Covar. & Honded.* ac alios in ſpecie adhibetur dicta diſtinctio inter Dominum in ſolo jure Baroniæ & juridiſtionis, & Dominum, etiam in pleno dominio terrarum in quibus herba naſcitur; Ac etiam plene firmatur in *Narnien. covam. Veropio deciſ. 100. & 347. par. 9. rec.* quæ ſunt in materia celebres; Et licet dictæ deciſiones non deſcendant ad hanc ſpeciem domini univerſalis, ſed præſupponant ſolum dominium particulare aliquorum prædiorum, & bonorum; Attamen eadem videtur eſſe ratio partis quoad partem, quæ totius quoad totum, cum nulla urgere videatur differentiæ ratio cur in uno, & non in altero caſu eadem diſpoſitio ſeu regula juris militare non debeat.

Eademque ratione, ſi ſuum eſt dominium herbarum, quod dando colonis prædia ad ſolam culturam & fructum industrialem ſibi reſervat, de plano exinde reſultat, quod ſuarum herbarum ſuorumque fructuum & paſcuorum pretium exigere poſſet, ſive etiam eiſdem paſcuis uti pro uſu proprio, licet orumque animalium, atque facere bannitas, & reſervatas, quoniam juris naturalis, ac ſcripti principiis adverſari videtur, ut quis prohiberi debeat uti bonis propriis ad proprium uſum, ut aliis concedat, Unde etiam in caſu quo loco adjacenti conceditur facultas depaſcendi in territorio, intelligitur quatenus ſuperſit ultra uſum civium, iſto non impedito, ut per *Rotam ſuper pragmat. in rubr. de paſcuis num. 17. Surd. de alim. ii. 7. quaſt. 8. n. 6. & habetur in Tuſcanen. hoc eod. tit. diſc. 43.*

Eſt bene verum, quod in iſto caſu domini univerſalis totius territorii, unde non remanent com-

munalia, ſeu alii territorii partes, in quibus cives, & incolæ paſcua cum eorum animalibus fumete valeant, tunc ipſe Baro, ſeu Dominus tenetur hunc uſum vaſallis, & habitatoribus ſuppeditare, nè aliàs inermem vitam ducant, unde habendo in ejus loco vaſallos, & habitatores cenſetur jure cujuſdam quaſi contractus ſe obligaffe ad elementa, & alia neceſſaria, ut in propoſito juris lignandi, aquandi, & paſcendi firmant *DD. de quibus in Sabinen. juris lignandi hoc tit. diſc. 42. & in Sabinen. ſtans Montis Libretti ſub tit. de ſend. diſc. 65.* Non tamè tenetur ad id gratuito præſtandum, ubi conſuetudo alias non diſponat, ſed neque e converſo poſſet eos ſuffocare, alterando pro libito pretium, ſed continere ſe debet intra limites juſtitiae, & æquitatis, fortiùs verò conſuetudinis, qua concurrente non poſſet illam alterare, denegando dare conſuetam fidem civium pro paſcuis, ſeu pro illa majus, ac inſolitum pretium exigendo, quoniam cum agatur de neceſſaria eſſet ſpecies ſuffocationis non permittende ex deductis per *Novar. de gravam. Vaſall. p. 1. gravam. 41.*

Idemque dicebam ipſi Comiti requirenti de veritate circa facultatem faciendi bannitas, jure reſervatas pro ſuis animalibus, ut ſcilicet id liceat diſcretè & moderatè, dummodo exinde non impediat uſus civium, eo modo quo Dominus fundi habentis ſervitutem juris paſcendi debet ſe gerere nè præjudicet, ac inanem reddat ſervitutem alteri competentem, quoniam iſta dicitur quædam ſervitus neceſſaria, quam ex dicta ratione Dominus pati debet ſoluto juſto pretio erga vaſallos juxta eam ſpeciem ſervitutis neceſſariæ, quæ enunciat in *Sabinen. tranſitus, ſeu via ſub tit. de Regal. diſc. 136.* ac etiam in *Romana ſervitutis, ſeu via hoc eod. tit. diſc. 23.* Ideoque iſta dicitur materia facti potius quam juris pro judicis prudenti arbitrio ex facti circumſtantis diſcretè decidenda.

Difficultas cadere videbatur circa recentem innovationem in capris, quæ priùs gratuitum paſcuum habere ſolebant, an ſcilicet poſſet Dominus dictam conſuetudinem alterare, atque fidam nunquam exactam exigere, & pariter dicebam id pendere à circumſtantis facti, an ſcilicet vaſalli concluderent præſcriptionem, ſeu conſuetudinem, eum ſuis requiſitis, quod difficile eſſe ſolet ad præxim deducere; Satis autem conſiderabilis pro Barone videbatur ea circumſtantia per ipſum præſuppoſita, quod ſcilicet antiquitus nimum rarus, & modicus erat uſus hujusmodi animalium, unde negligebantur, ſecus autem quod nunc ad fraudem vel induſtriam erat excretus juxta terminos *rex. in c. ſuggeſtum de decim. cum ibi notatis*, & habetur pluries in dicta materia *ſub titulo de decim.* in propoſito exemptionis quam Parochi antiquitus tolerabant in Regularibus à decimis eorum paupertatem, ac modicam bonorum quantitatem, licet ſuper hoc formiter non ſcripſerim.

* *